

Тематичний напрям: 1. Публічні фінанси в системі сталого розвитку економіки.

Бак Н.А.

к.е.н., доцент кафедри фінансів і кредиту
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ДО ПИТАННЯ ПРО ПОВОЄННІ РЕАЛІЇ ДЕРЖАВНОГО КРЕДИТУ В УКРАЇНІ

Сьогодні наша країна, український народ переживають складні, жорстокі події. На часі боротьба за незалежність України та існування української нації. Ці суспільно вагомні завдання неможливо переоцінити; вони впливають на всі аспекти сучасного життя. Їх виконанню значною мірою сприяє віра в переможну силу духу українців і окреслення перспектив розвитку нашої держави після здобуття перемоги над ворогом. Уже зараз постають питання про організацію та механізм відбудови національної економіки, дієвість якого напряму залежить від можливостей її фінансування. Адже тільки за попередніми оцінками станом на кінець квітня 2022 року прямі втрати національної економіки складають понад 120 млрд. доларів США [1].

Покладатися на традиційні джерела фінансування занадто ризиковано. Війна зруйнувала податкову базу доходів бюджетної системи країни, створила непомірне навантаження на соціальну сферу та інфраструктуру територіальних громад. Це вже зумовило збільшення реального дефіциту коштів, якими можуть розпоряджатися органи влади різних рівнів. Прогнозовано такий розрив між їхніми фінансовими потребами й можливостями надалі тільки зростатиме. Сподівання на отримання репараційних платежів від країни-агресора швидко не зреалізуються, а розрахунок на міжнародну грантову допомогу вже зараз не відповідає реаліям. Вона складає тільки десятку частину отриманого українським урядом під час війни зовнішнього фінансування; решта - на кредитній основі, переважно під 1% річних терміном 15 років [2]. Тому вважаємо, що в найближче десятиліття роль державного кредиту у фінансовій системі України тільки зростатиме.

Означений процес, на нашу думку, базуватиметься на виконанні державним кредитом, насамперед, функцій фіску та економічного розвитку як щодо вже отриманого, так і майбутнього позикового капіталу.

Безперечно, державні запозичення залишатимуться пріоритетним інструментом покриття бюджетного дефіциту. Потреба в них зростатиме, зокрема, і з метою рефінансування. Згідно з оприлюдненим прогнозом платежів за державним боргом [3], тільки в 2022 році українській владі потрібно віднайти 572,2 млрд. грн. на вказані потреби – еквівалент майже половини планового розміру доходів Державного бюджету України станом на дату його затвердження Законом України (грудень 2021 року). Незважаючи на критичні умови функціонування національної економіки, сьогодні органи влади використовують усі можливості, щоб не погіршити кредитний рейтинг країни через неякісне управління державним боргом, у тому числі шляхом емісії ОВДП «Військові» [4]. Тому й надалі обов'язковою умовою дієвості державного кредиту зберігатиметься висока ефективність управління державним боргом. Її дотримання вимагає збільшення частки державного боргу, номінованого в гривні; забезпечення рівномірності виконання кредитних зобов'язань органів влади, в тому числі шляхом подовження середнього строку до погашення облігацій; залучення довгострокових джерел пільгового фінансування державного бюджету [5]. Сукупно це дозволить звести до прийняттого рівня бюджетний, валютний, процентний та інші ризики, властиві державному кредиту.

Досягнення безпечного стану розвитку України в найближчому майбутньому, на наше переконання, потребує активізації стимулюючої функції, властивої державному кредиту. Тому варто посилити наголос на цільовому призначенні державних і місцевих позик, їхньому використанні саме з метою економічного розвитку. Для цього доцільно зреалізувати наступні заходи:

- 1) посилити співпрацю з існуючими кредиторами на предмет реструктуризації державного боргу, щоб зменшити фінансовий тягар на

бюджетний ресурс країни, особливо протягом найближчих п'яти років, часткового його вивільнити для більш продуктивних потреб;

2) укласти угоди з урядами розвинутих країн світу про набуття ними статусу гарантів, щоб органи влади в Україні могли отримати державні позики інвестиційного характеру на пільгових умовах;

3) емітувати цільові державні та місцеві позики для фінансування пріоритетних напрямків відбудови й розвитку вітчизняної економіки. Серед них, вважаємо, особливої фінансової підтримки потребують суб'єкти, від яких залежить стабільність функціонування критичної інфраструктури, підприємства, які забезпечуватимуть обороноздатність країни, високий і одночасно незмінний рівень зайнятості, використання сучасних технологій, а також ті, що зорієнтовані на експорт. У цьому контексті доцільно конкретизувати цільові орієнтири місцевого економічного розвитку на рівні кожної територіальної громади;

4) стимулювати притік інвестиційного капіталу на користь промислово активних чи безумовно перспективних виробництв шляхом надання державних і місцевих гарантій за кредитами, отриманими суб'єктами корпоративного сектору національної економіки. Їхній перелік доцільно розширити за рахунок представників середнього та навіть малого бізнесу – драйверів місцевого економічного розвитку;

5) анулювати боргові зобов'язання перед російськими кредиторами, які виникли шляхом укладання угод. Разом з репараційними та іншими платежами агресора такий захід дозволить послабити фіскальне навантаження на національну економіку, яка потребуватиме інтенсивного фінансування процесу відновлення її потенціалу й подальшого розвитку;

б) урегулювати стан заборгованості (в тому числі тієї, що виникла на засадах умовності) органів місцевого самоврядування, які представляють інтереси громад територій, найбільш постраждалих під час війни.

Природно, повоєнні реалії розвитку України можуть суттєво відрізнитися від того, якими вони бачаться сьогодні. Проте необхідність профінансувати

задоволення суспільних потреб, дотримуючись загальнонаціональних інтересів, не зменшиться. Відповідно, зросте роль усіх прийнятних методів фінансування діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, а отже, й державного кредиту.

Список використаних джерел:

1. Волков С. Чому замість глобального проекту відновлення краще розвивати тисячі маленьких громад. У Мінекономіки розповіли, який об'єм інвестицій знадобиться Україні для швидкого післявоєнного відновлення. *ZN,UA*. 2022. 22 квітня. URL : https://zn.ua/ukr/economics_of_regions/chomu-zamist-hlobalnoho-projektu-vidnovlennja-krashche-rozvivati-tisjachi-malenkikh-hromad.html (дата звернення: 26.04.2022).
2. Москаленко Ю. З отримуваної Україною фінансової допомоги гранти не перевищують 10% - міністр фінансів Марченко. *ZN,UA*. 2022. 20 квітня. URL : <https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/z-otrimanoji-ukrajinoju-finansovoji-dopomohi-hranti-ne-perevishchujut-10-ministr-finansiv-marchenko.html> (дата звернення: 26.04.2022).
3. Боргові платежі та прогнози : Міністерство фінансів України : *веб-сайт*. URL : <https://www.mof.gov.ua/uk/borgovi-platezhi-ta-prognozi> (дата звернення: 26.04.2022).
4. Про випуск облігацій внутрішньої державної позики «Військові облігації» : постанова Кабінету Міністрів України від 25 лют. 2022 р. № 156. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 26.04.2022).
5. Про затвердження Середньострокової стратегії управління державним боргом на 2021-2024 роки : постанова Кабінету Міністрів України від 9 груд. 2021 р. № 1291. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1291-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 26.04.2022).